

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: J. B. H. Coenen, W. L. Ghijsen, N. G. Kam,
J. L. A. Ledeboer, S. H. Stoffel.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Het volgende nummer verschijnt na de Paaschvacantie.

POLYTECHNISCHE SCHOOL.

De Commissie tot Behartiging van Studiebelangen besloot in haar vergadering van 30 Maart j.l. het volgend adres aan den Minister van Binnenlandsche Zaken te zenden:

De Commissie tot Behartiging van Studiebelangen der ingeschrevenen aan de Polytechnische School, goedgekeurd bij besluit van 23 Mei 1901 van den Raad van Bestuur dezer inrichting;

kennis genomen hebbende van het door Uwe Excellentie aanhangig gemaakte wetsontwerp inzake de reorganisatie van de Polytechnische School;

juicht deze maatregelen ten volle toe, ze als noodzakelijk beschouwende, om een meer gezonden toestand in het leven te roepen.

Namens de Commissie,
HET BESTUUR.

Oproeping!

Den 24 April a. s. zal het vijftig jaar zijn, dat Eduard Eilbracht zijne functie als bediende aan de Polytechnische School heeft uitgeoefend!

Een zoo zeldzaam voorkomend feit mag niet onvergeten voorbijgaan; te meer, zooals ik tot mijne verwondering vernomen heb, na het onopgemerkt voorbij laten gaan van twee zilveren jubilees van andere bedienden aan de P. S. in de laatste jaren.

Zou het niet op den weg liggen van de Commissie van Studiebelangen, de regeling van een te geven huldeblijk op zich te willen nemen?

Deze zaak gaat toch alle studeerenden, zoowel corps- als niet-corpsleden aan.

Moge een blijk van onze sympathie de vreugde van Eduard Eilbracht op zijn gouden jubilee verhoogen!

A. J. J. VAN DER DOES DE BYE.

Het Bestuur van de Commissie tot Behartiging van Studiebelangen kan met bovenstaand voorstel volkomen meegaan, en is dan ook ten volle bereid de regeling voor een te geven blijk van sympathie op zich te nemen.

Voor dit doel zullen lijsten ter teekening worden gelegd:

op de Sociëteit „Phoenix”,
op de Sociëteit „Eensgezindheid”,
bij den Heer WALTMAN en
in „Thalysia”.

Het Bestuur rekent natuurlijk op de medewerking en den finantieelen steun van alle ingeschrevenen om Eduard Eilbracht, ook van de zijde der studeerenden, op dien voor hem zoo vreugdevollen dag, een blijk van sympathie te geven.

Namens het Bestuur,
de Secretaris,
J. L. A. LEDEBOER.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Het gewijzigde strafwetsontwerp.

De regeering heeft veel in haar voorgesteld strafwetsontwerp gewijzigd, en verbeterd. Maar al lijkt hierdoor en vooral door de, bij een algemeene maatregel van bestuur ingestelde, regeling van de dienstvoorwaarden bij het spoorwegpersoneel het wetsontwerp veel aannemelijker, toch blijft er nog heel wat over, dat een hevig verzet der arbeiders rechtvaardigt. Zoolang niet van regeeringswege een arbitragecommissie verplichtend wordt gesteld, wier taak het is in alle geschillen tusschen directies en personeel uitspraak te doen, zoolang zullen er telkens grieven bestaan, die, zoo zij niet door de directies vrijwillig uit den weg worden geruimd, aanleiding zullen geven tot gerechtvaardigde ontevredenheid. Daarom is het mijns inziens niet wenschelijk aan de arbeiders alle macht tot verzet te ontnemen, zoo niet tevens gezorgd wordt dat geschillen langs arbitraire weg kunnen worden opgelost.

Juist zou het standpunt der regeering zijn, zoo zij die personen strafbaar wilde stellen, welke weigerden zich aan de uitspraken van deze arbitragecommissie, (deels door de arbeiders, deels door de directie benoemd met een onpartijdig man als voorzitter) te onderwerpen, maar nu dit lichaam niet bestaat, is strafbaar stellen van staken, als uiterste middel van verweer onrechtvaardig en partijdig.

In het reglement dat, volgens de algemeene maatregel van bestuur, aan de goedkeuring der regeering zal worden onderworpen, in dat reglement zal wel een bepaling moeten worden opgenomen, waardoor in geschillen van disciplinaire aard langs scheidsrechterlijken weg uitspraak zal kunnen worden gedaan, maar niet in alle andere voorkomende geschillen. Wel moet de weg geopend worden tot het indienen van grieven en wenschen langs geordende weg, maar wat beteekent dit, zoo er niet tevens een waarborg bestaat, dat op billijke klachten acht zal worden geslagen? Waarom ook hier geen scheidsrechterlijke uitspraak toegelaten, zoo de directies niet geneigd mochten zijn uit eigen beweging toe te geven.

Dit is de groote fout van het stakings-wetsontwerp en daarmee blijft ook de agitatie der arbeidende klasse geheel gemotiveerd.

Dat de bedoeling der regeering niet is geweest het staken alleen in bijzondere vooraf goed geregelde bedrijven strafbaar te stellen, maar het in 't algemeen als een onrecht te brandmerken, blijkt wel uit de memorie van toelichting.

Hierin toch lezen we:

De leer, dat zoowel den ambtenaar als den arbeider het recht zou toekomen zoolang hun dienstbetrekking duurt, het ambt of den arbeid neder te leggen zonder voorafgaand ontslag aan te vragen is volkomen vals en voor wat den ambtenaar betreft bovendien zuiver revolutionair.

En iets verder:

Dat de bepaling niet toepasselijk is gemaakt op dienstweigering van arbeiders in bakkerijen kolenhandel en alle transportarbeiders is hieraan toe te

schrijven, dat de regeering alleen strafbaar heeft willen stellen, wat de gemeenschap zelve rechtstreeks aanraakt.

Deze woorden geven duidelijk genoeg de bedoeling der regeering weer. Ook zonder dat op eenigerlei wijze vooraf waarborg bestaat, dat op rechtvaardige klachten van het personeel gelet zal worden, is de regeering er principieel vóór, stakingen strafbaar te stellen.

Daarom is het ook niet van deze regeering, die, zooals men nog elders in de memorie van toelichting kan lezen, het recht van staken, ook al is de aanleiding volkomen gebillijkt, ontkent, niets te verwachten, dat naar een arbitrage commissie of zoo lijkt.

Eigenaardig is het motief waar de regeering zich hier, als alle overige Christelijke leiders, achter verschuilt. Werkstaking, zoo zegt ze, zonder contractbreuk is natuurlijk, althans voor beambten niet strafbaar; merkwaardig noem ik dit, omdat zij even goed als ieder ander weet, dat eene werkstaking, die niet plotseling wordt uitgevoerd alle kans op slagen mist.

Merkwaardig is verder, hetgeen bij deze wetsontwerpen aan het licht komt, omtrent de rechtspositie der ambtenaren. Deze mogen nooit staken, ook niet bij voorafgaande opzegging van den dienst, want bij hen bestaat geen termijn van opzegging, aan hen kan slechts op aanvraag ontslag worden verleend. Daarom, zegt de regeering, zou iedere staking van ambtenaren revolutionair zijn.

Dit is werkelijk iets, waarop de aandacht wel eens gevestigd mocht worden.

Stel dat vele ambtenaren bij het spoor een ongehoord slecht loon genoten en zij dus het volste recht bezaten meer te eischen, en op hunne klachten geen acht werd geslagen, zoo zouden ze niet het recht hebben, allen tegelijkertijd hunne betrekking op te zeggen, maar zou het aan de directie ter beoordeeling worden overgelaten of het door hen aangevraagde ontslag al of niet zal worden verleend. Deze bepaling is zeer karakteristiek en geeft veel te denken over den zonderlingen toestand van lijfeigenschap, die hierdoor, vooral nu het overtreden van deze overeenkomst werkelijk strafbaar wordt gesteld, in het leven wordt geroepen. Dientengevolge toch zijn de ambtenaren geheel en al aan de willekeur van de directies overgeleverd.

Trouwens de regeering zelve geeft middelijk toe, dat de arbeiders ten deele blootstaan aan willekeur der werkgevers maar zegt ze:

De achterlijkheid van het burgerlijk recht in de regeling van het arbeid-contract mag niet als voorwendsel dienen om den eisch tot vervulling van onbetwistbare wettelijke en moreele verplichtingen van de noodzakelijke bescherming der strafwet te versteken.

Deze zinsnede deed mij onwillekeurig denken aan een slavenhouder, wiens bediende de slaven onbarmhartig knevelt en martelt, zóó zelfs dat de slavenhouder zelve erkent dat zijn ondergeschikte hierin te ver gaat. Maar, zoo zegt hij, wanneer hij ziet, dat zijne slaven zich hiertegen willen verzetten, al is ook dat knevelen onrechtvaardig en al ware het daarom ook beter mijn bediende te dwingen voortaan de touwen niet zoo strak aan te halen, toch zal ik dit vooreerst niet doen, maar mij voorloopig bepalen tot het eigenhandig aflossen van mijne slaven.

Of dit echter wel de beste oplossing is om het verzet onder de slaven te doen verminderen blijft hierbij een open vraag. Evenzoo is het een nog niet beantwoord vraagstuk of op het oogenblik, vóór de regeling van het arbeidscontract, het wel het geschikste moment is om strafbepalingen tegen staking in te voeren.

Opmerkelijk is daarom de wijze, waarop de regeering zich van deze vraag afmaakt; zij zegt:

Terugneming van de wetsvoorstellen zou geen uitzicht openen op eene op de duur vreedzame, voor de regeering aannemelijke beslechting der ontstane maatschappelijke geschillen, maar slechts bevorderlijk kunnen zijn aan het begonnen openbare proces van moreele verwording. Hare strafrechtsnovelle terugnemen is voor de regeering uit dien hoofde volstrekt onmogelijk. Vóór alles moet op dit oogenblik de suprematie van het staatsgezag boven alle maatschappelijke woelingen wettelijke worden verzekerd.

Dus, zegt ze, ook al vonden wij, dat de voorstanders van uitstel gelijk hadden, ook al was nu het oogenblik niet gunstig, toch zou de regeering hare voorstellen onder de tegenwoordige omstandigheden niet kunnen intrekken, Misschien bevatten deze woorden wel eene groote kern van

waarheid, misschien is het nu ongewenscht, wegens daaruit voortvloeiende opgewondenheid en overschatting van macht der arbeidende klasse, aan het verlangen van het comité van Verweer toe te geven, maar getuigt het dan wel van groot staatsmansbeleid, dat er wetsontwerpen zijn ingediend, zoodanig van strekking en inhoud, dat zij zoo'n geweldig verzet uitlokken, dat latere intrekking, ook al wordt dit door de regeering zelve gewenscht, onmogelijk wordt?

En waarom, zoo de regeering de wetsontwerpen op dit oogenblik handhaven wil, om orde en vrede in het land te bewaren, waarom dan niet den dag van afkondiging vastgesteld op een nader te bepalen datum? Waarom dan angstvallig gehandhaafd de slotbepaling, dat deze wet in werking treedt den dag harer afkondiging?

Neen, zich achter dit argument te verschuilen bij aanvraag op uitstel is al heel zwak en nietszeggend.

* * *

Na deze algemeene beschouwingen wil ik de wijzigingen in het wetsontwerp nog even afzonderlijk nagaan.

Art. 284bis is verdwenen en is ten deele ingelascht, waarschijnlijk op voorstel van eenige liberale kamerleden, bij art. 284. Tevens echter wordt een nieuw artikel 426bis ingediend, dat, door de daarin genoemde handelingen, na tusschenbeide komen van politie, als verzet tegen de openbare macht reeds strafbaar is gesteld, geheel overbodig is.

Art. 284 luidt nu:

Met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

1e. hij, die een ander door geweld of eenige andere feitelijkheid of door bedreiging met geweld of eenige andere feitelijkheid, gericht hetzij tegen dien ander, hetzij tegen derden, wederrechtelijk dwingt iets te doen, niet te doen of te dulden.

2e. enz.

Er is dus ingelascht dat geweld of feitelijkheid, of bedreiging met geweld of feitelijkheid voortaan ook strafbaar zal worden, zoo die een ander derde persoon wordt aangedaan. Tot nu toe was alleen geweld of bedreiging met geweld tegen den persoon zelve strafbaar.

De groote vraag hierbij is dus wat het ingelaschte woord feitelijkheid beteekent. Waarschijnlijk is het hier gebedigd in tegenstelling met het overreden door woorden. Het is echter onbegrijpelijk welke daden hier bedoeld kunnen worden zoo zij niet terug te brengen zijn door geweld. Of wil men zodoende ook strafbaar stellen het doodverklaren of boycotten of dreigen met doodverklaren of boycotten van betrokken personen? Is dit het geval, zoo is dit wetsartikel al een zeer groote aanranding van de individueele vrijheid. En toch zullen ernstiger feiten allen tot geweld terug te brengen zijn. Of is het ook een feitelijkheid zoo men iemand door groote woorden, zonder bedreiging met geweld, vrees aanjaagt? Is dit zoo, dan is het artikel weer even vaag als het vorige artikel 284bis.

Bij artikel 426 is het volgende artikel 426bis ingelascht;

Hij, die wederrechtelijk op den openbaren weg een ander in zijn vrijheid van beweging belemmert of met één of meer anderen zich aan een ander tegen diens uitdrukkelijk verklaarden wil blijft opdringen of hem op hinderlijke wijze blijft volgen, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden.

Behalve de reeds gemaakte opmerking dat bovenstaande feiten reeds strafbaar zijn, na tusschenkomst der politie als verzet tegen den openbaren macht, nog het volgende:

Het woord wederrechtelijk is een groot struikelblok. Wie handelt wederrechtelijk? Heeft iemand, die van een ander iets te vorderen heeft, het recht iemand hierover lastig te vallen? Of handelt hij, indien hij dit doet, wederrechtelijk? Heeft een arbeider het recht een medearbeider, die door zijn onderkruipen het verkrijgen van betere levensvoorwaarden belemmert, hierover lastig te vallen of is dit wederrechtelijk? Uitdrukkelijk verklaart de regeering het posten niet strafbaar te willen stellen en dus zegt zij hiermede dat dan het belemmeren van een ander in zijn vrijheid van beweging niet wederrechtelijk is. Maar hier wordt een arbeider door een medearbeider gehinderd, waaruit dus zou volgen dat dergelijke daden als niet wederrechtelijk beschouwd behooren te worden.

Dergelijke vragen zullen voortdurend oprijzen, zoo niet

duidelijk vooraf bepaald wordt, wat onder wederrechtelijk in dit geval verstaan wordt.

Uit art. 380 W. v. S. is verdwenen art. 284bis en ook, ook 426bis is niet opgenomen en dus vervalt het recht om als bijkomende straf den betrokken persoon van het kiesrecht of de verkiesbaarheid te ontzetten. Eene verbetering die zeer te loven valt.

Ook art. 358bis, 358ter en 358quater zijn, wat de straffen betreft, iets verzacht. In 358bis is tevens een redactie-wijziging aangebracht.

Art. 358bis luidt nu:

De ambtenaar of eenig in het openbaar spoorwegverkeer voortdurend of tijdelijk werkzaam gesteld persoon, niet behorende tot het personeel van een spoorweg, waarop uitsluitend met beperkte snelheid wordt vervoerd, die met het oogmerk om in de uitoefening van een openbaren dienst of in de uitoefening van een openbaar spoorwegverkeer stremming te veroorzaken of te doen voortduren, nalaat of, wettig daartoe gelast, weigert werkzaamheden te verrichten waartoe hij zich uitdrukkelijk of uit kracht van zijn dienstbetrekking heeft verbonden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

In dit artikel is ingevoegd: niet behorende tot het personeel van een spoorweg, waarop uitsluitend met beperkte snelheid wordt vervoerd. Tramwegen en locaalsporen vallen dus niet meer onder dit verbod. In de memorie van toelichting is geen enkele reden opgegeven waarom dit geschiedt is.

Vreemd is het verder dat uit dit artikel zonder eenige verdere toelichting verdwenen is het strafbaar stellen van staken door alle beambten in publieken dienst; alleen voor ambtenaren blijft het verbod geldig, daar voor hen zooals de regering opmerkte alle staken, hoe ook, steeds revolutionair zou zijn. Merkwaardig is het, dat de regering, die het staken met contractbreuk misdadig acht, plotseling dit feit bij beambten in publieken dienst niet meer strafbaar stelt. Is hier soms eenige angst uit te lezen vooral te groot verzet bij invoering bijv. in Amsterdam, of denkt de regering dat door de controle van de gemeenteraad enz. conflicten steeds vermeden zullen kunnen worden?

Van art. 358bis en 358quater zijn de straffen verlaagd maar het max. bij gelukken van het oogmerk is nog steeds zoo gesteld dat de leiders direct in hechtenis kunnen worden genomen. Zodoende wordt alle verzet verder onmogelijk gemaakt, een maatregel, niet afkeurenswaardig, zoo het misdrijf werkelijk misdadig was, maar nu een reden te meer om deze wetsartikelen niet aan te nemen.

Ook het recht om als bijkomende straf de daders het kiesrecht en de verkiesbaarheid te ontnemen is gebleven.

Deze gewijzigde wetsontwerpen hebben veel kans in de Tweede Kamer aangenomen te worden, ook in de Eerste Kamer zullen ze niet veel tegenkanting ondervinden en dus zal alle verzet van de arbeidende klasse wel nutteloos blijken te zijn. Nogmaals wijs ik er echter op dat de wetsontwerpen, zooals ze daar liggen, voor ieder, die de belangen der arbeidende klasse werkelijk voorstaat, voor beslist onaannemelijk verklaard moeten worden.

W. G.

Een laatste opmerking

..... (Mag niet.)

vind ik volstrekt noodzakelijk na het korte antwoord. Niet, dat ik wil opmerken, dat ik geglimlacht heb, dat teekent te veel, niet, dat ik zonder bewijzen zou willen beweren, dat S. Kant, Hegel en Spinoza niet goed heeft verwerkt, neen, ik wensch alleen op eenige ontzaggelijke ongerijmdheden te wijzen.

Het is zonderling, dat iemand, die „er geen prijs op stelt, wat de menigte over zijn filosofisch denken, denkt”, toch zulke dingen publiceert. Ik vind dan de opmerking van den heer Stoffel in 't St. W. van 26 Sept. 1902 veel beter, waar deze zegt, dat men wel eens een drang in zich gevoelt om aan anderen iets mee te deelen, om dan tevens onze gedachten aan die van anderen te toetsen. Ik begrijp ook niet, hoe iemand een ander kan aanraden Hegel te lezen, als hij goed doordrongen is van

de these: Das reine Sein ist gleich dem reinen Nichts, ¹⁾ enfin er is nog veel meer, dat ik niet begrijp. Wat bedoelt gij toch met groote filosofen? Beoordeelt gij de grootte naar 't aantal stemmen, dat ze bezitten in de filosofische debatten? Dan komt gij toch in groote verlegenheid. Aanvallen op groote filosofen vindt ge blijkbaar niet te pas komen, wel echter aanvallen op de hechte en sterke Scholastiek en haar Godsbegrip. Daar komen zeker geen groote filosofen bij voor!

Verder spreekt gij van eigen ideeën, die ge terugvondt bij Spinoza. Ik meen echter over die eigen ideeën te kunnen opmerken, dat ze gevormd zijn door opvoeding, onderwijs, benevens vooroordeelen en dus indirect geen eigen ideeën meer zijn. Het gaat dus niet aan, die ideeën krampachtig vast te houden, maar beter is een nieuw objectief oordeel te vellen, na de zaak van verschillende kanten te hebben bekeken.

Voorzeker begrijp ik heel goed, dat gij een gevoel hebt en dat datzelfde gevoel veel invloed hebben kan, maar dan staat gij heusch niet alleen. Thomas, Augustinus, Benaventura, Anselmus e. a. waren zoovele menschen met diep gevoel, wat men in hun werken bespeurt, maar daarnaast lieten zij hun gezond verstand oordeelen betreffende de resultaten op filosofisch gebied. Onafhankelijk en onbevoordeeld volgde Thomas den Stagyriet, waar hij zag, dat deze waarheid sprak en zijn filosofie was niet in de allereerste plaats gevoelsfilosofie. Hoe verbleekten daarbij de Arabische scholen! Stel u eens voor een gevoelswiskunde. 't Zou er treurig uitzien. Echter ziet men zich herhaaldelijk gedwongen, de waarheid van 'teen of ander in te zien, hoe vervelend men dit ook vindt, men voelt dan afhankelijk te zijn van een niet-ik. Denk eens aan een foutief bewijs met goede uitkomst. Verder beweert gij, dat ik zou aannemen een absolute waarheid. Maar hoe verklaart gij dan, dat er onder de Scholastieken stroomingen zijn van ultra en gematigde dogmatisten, verdedigers en bestrijders der substantia prima, etc. Gij hebt een raar begrip van de dogmatische filosofie. Ik zie volstrekt niet in, hoe we met ons beperkt verstand geen waarheid zouden kunnen vinden. Sokrates, die beweerde dat hij dit wist, dat hij niets wist, trachtte toch ook de waarheid op te sporen en meende haar te hebben gevonden, waar hij de sophisten hekelde en zijn theorie voordraagt. Verbeeldt u een gevoelsfilosofie en een wereld met menschen als onsamenhangende atomen! Gij moet nu niet beweren, dat gij onvatbaar zijt voor zulke dingen, misschien dat de ijzerharde korst van vooroordeel, die u omhult, niet te versmelten is, maar dan is dat toch zeker heel treurig. Ik ga niet uit van het begrip „absolute” waarheid. De Scholastiek leert en bewijst, dat men wel degelijk objectieve waarheid kan verkrijgen, maar beweert zulks niet a priori en ontkent niet boutweg de andere beweringen, maar weerlegt ze, waarom men haar systeem meent te mogen doodzwijgen.

Uit uw stuk meen ik verder te mogen opmaken, dat gij volmaakt verward zijt in de ontologische verwarringen van Descartes en daarenboven zoo ongeveer Protagoras' stelling steunt, dat de mensch de maat is van alle dingen, waarbij hij alle waarheid vernietigde, door de these: zooals elk ding mij verschijnt, zoodanig is het ook voor mij, en zooals het u verschijnt, zoodanig is het voor u. Zijt gij niet bevreesd, dat uw geliefd systeem zal worden afgetakeld, zoo verwijst ik nogmaals naar de meergemelde werken en zoo gij liever Hollandsch leest, naar 't werk van prof. J. F. L. Schröder: „Bijdrage tot de beschouwing van de waarheid der mensche-lijke kennis” uit 't jaar 1836. Het „cogito ergo sum” toch van Descartes moest Spinoza's pantheïsme ten gevolge hebben, omdat hij de duidelijkheid onzer ideeën verklaarde, als te zijn afkomstig van God. Dat dit nu geheel en al verkeerd is, ziet men alras in. Het vaste idee, dat men van God heeft, wordt gerechtvaardigd, omdat God geen leugenaar is, dus moest het evident zijn, dat God er was en zoo draait men rond in een cirkel. Ofschoon eenigszins verward beweerd, meen ik toch, dat S. in laatste instantie daarop zijn gevoelsfilosofie grondt, daar de zekerheid toch afhangt van de waarheid der conclusies, wat toch zeer zonderling heeten mag. Een hond is een dier, juist daarom, omdat 't zoo is.

Waar blijven de species intelligibiles der oude scholastiek? Zoodanig nu is de bodem, waarop het eene systeem na het andere in puin viel, dit is de oorzaak van alle erupties op filosofisch gebied gedurende de laatste drie, of liever twee

¹⁾ Zie verdere absurditeiten in vorige nummers van 't St. W. en ook over „t Boek der Wijsheid” in Spectator van 2 Sept 1899. Zie ook: Knauer, Geschichte der Phil. pg. 271.

eeuwen. Men ziet nog niet in, dat een basis, waarop zooveel in puin viel, verkeerd zijn moet. De zon ging onder en de schaduwen werden langer, toen Fichte, Hegel en Schelling de uiterste consequenties van Kant's systeem verdedigden, een nacht brak aan met één vaste ster, Thomas of de Scholastiek, verder dwaalsterren of vallende.

Inderdaad, mijn vriend, misschien ben ik buiten de schreef gegaan, tenminste is 't niet onwaarschijnlijk, dat gij, ouder zijnde, ook wijzer zijt dan ik, en zoo gij hier plotseling te voorschijn kwaamt, zou ik zeker aan de haal gaan, aldus ongeveer Sokrates, toen hij Pythagoras hekelde.

E. B.

VOORDRACHT van den heer W. B. FRICKE over: „De oorzaak en het einde van de smart,” gehouden voor het Delftsch Theosofisch Centrum, op Maandag 30 Maart 1903.

Na een inleidend woord van den voorzitter, die, tot beter begrip van de voordracht, even de beide grondstellingen van de Theosofische leer in herinnering bracht: Karma, de wet van oorzaak en gevolg, en Reïncarnatie, de leer van de wedergeboorten, kreeg de heer Fricke de algemeene secretaris van de Nederlandsche Afdeeling der Theosofische Vereeniging het woord.

Deze stelde zich de volgende vraag: Hoe zal men den mensch kunnen overtuigen, dat hij zelf het middel in zich heeft, om de smart op te doen houden?

Om hierop een antwoord te kunnen geven, is het noodig, de volgende twee groote beginselen voorop te stellen, namelijk:

1e. Er bestaat een evolutie van het leven en van den vorm.

2e. Ieder mensch dorst naar geluk, en tracht zich te vereenigen met het voorwerp, dat hij begeert.

De waarheid van dit laatste beginsel weet ieder uit eigen ondervinding, het eerste zullen we nauwkeuriger moeten bezien.

Na Darwin's onderzoekingen is de evolutie van den vorm algemeen door de wetenschap aangenomen.

De wetenschap houdt zich echter uitsluitend met den vorm bezig en laat zien, dat iedere vorm voorbijgaand en veranderlijk is. Een vorm ontstaat, komt tot rijpheid en vergaat. De stof echter waaruit de vorm ontstaat is blijvend, onvernietigbaar, en geeft in plaats van de oude, weer nieuwe vormen. De dood breekt de bestaande vormen af, vernietigt ze, de dood is het middel waardoor de natuur in staat is, de wereld met steeds schooner en volmaakter vormen te versieren, zonder dood geen evolutie. Zoo komen we tot de twee groote aspecten van het Goddelijk leven, het scheppende en opbouwende, naast het afbrekende en vernietigende, beiden even onmisbaar en even Goddelijk.

Beschouwen we nu de vormen van Theosofisch standpunt, dan weten we dat het noodig is, dat zij vergaan. We zien, dat de vorm niets anders is dan het stoffelijk kleed, dat het alleen waarde heeft ter wille van het leven. Wordt het leven voor een bepaalden vorm te machtig, dan wordt die vorm vernietigd en er ontstaat een hoogere, aangepast aan dat hoger ontwikkelde leven. Zoo openbaart het leven zich in steeds meer ontwikkelde vormen, in mineraal, in plant en dier, tot in den mensch toe.

Bij deze beschouwing heeft het begrip dood dus alleen betrekking op den uiterlijken vorm, terwijl het leven van dien vorm blijvend en eeuwig is. Het lichaam van den mensch sterft, zijn innerlijk wezen echter blijft bestaan. Het verval van het lichaam is niets anders dan het langzaam wegslijten van den vorm. Het spreekt nu van zelf, dat in het licht van deze beschouwing de smart, die dood of ziekte veroorzaakt, zeer verzacht wordt.

Maar er is een grootere oorzaak van de smart en wel het kwaad en deze is niet zoo gemakkelijk te verklaren.

Laten we nu denken, een menschenziel in het lang verleden, voor het eerst geboren in kiemtoestand dus. Deze kiem is van Goddelijken oorsprong en heeft alles in zich om zich te kunnen ontwikkelen tot het wezen waarvan het afkomstig is, tot God dus, evenals een kiemeel in zich heeft de vermogens om zich te ontwikkelen tot plant, dier of mensch al naarmate zij afkomstig is van een plant, een dier of een mensch. Hoe zal nu deze kiemziel zich ontwikkelen? De natuur geeft haar alles, wat zij maar verlangen kan en de jonge ziel is volkomen vrij om te kiezen wat zij op dat oogenblik voor het meest begeerlijk acht. Heeft

zij echter eenmaal gekozen, dan moet zij ook onherroepelijk de gevolgen dragen, welke aan die keuze verbonden zijn, gevolgen waaraan zij door niets kan worden onttrokken. En de gevolgen kunnen zoodanig zijn, dat, wat bij de keuze gelukbrengend scheen, bij het bezit smart blijkt te veroorzaken. Door het ondervinden van die gevolgen en het ondergaan van die smart leert de ziel langzamerhand onderscheid te maken tusschen die keuzen, welke gevolgen vreugde opwekken en die, waarvan smart het gevolg is. Zoo ontstaat langzamerhand het zedelijk bewustzijn, dat onderscheid heeft leeren maken tusschen goed, d. w. z., alles wat de ontwikkeling der ziel bevordert en kwaad: alles wat die ontwikkeling belemmert. En voortdurend nog leert de ziel door het ondervinden van de gevolgen van vroegere keuzen welke keuzen weer het gevolg zijn van verlangens en aspiraties, de grenslijn tusschen goed en kwaad scherper trekken.

Spreker nam het volgende voorbeeld:

In zeer oude tijden, was het vermoorden van een persoon die in den weg stond, iets heel gewoons en werd daar volstrekt geen kwaad in gevonden. De doodslag was in dien tijd dan ook niet als misdaad te beschouwen. Toch was het een kwaad en de gevolgen, die in het begin ruw, als het zelf vermoord worden door de vrienden van den vermoorden, later van minder groven aard waren, als wroeging enz, veroorzaakt en dan ook smart. Zoo leerde de ziel al spoedig, niet zijn vrienden te doden, later breidde zich dit uit en wist men dat het slecht is zijn landgenooten te doden.

Op het oogenblik zijn velen al overtuigd, dat het doden van den mensch in het algemeen kwaad is en zoo zal er eens een tijd komen, waarin men ook het doden van dieren als een kwaad zal beschouwen en onze zielen, geïncarneerd in de menschen van dien tijd, zullen met eenige minachting misschien neerzien op de barbaarsche tijden, toen het doden van dieren een beroep en voor sommige menschen, die zich jagers noemden, zelfs een genoegen was. Zonder het kwaad is geen ontwikkeling mogelijk. Evenals de grootste mannen die de wereld gekend heeft, door strijd groot geworden zijn, zoo is voor de ontwikkeling van de ziel de strijd tusschen goed en kwaad noodzakelijk.

Beschouwen we nu nader het tweede grondbeginsel waarvan we uitgingen: de mensch zoekt naar geluk en streeft er naar het voorwerp van zijn begeerte te verkrijgen. In het begin zal de ziel voornamelijk verlangen naar rijkdom en maatschappelijken welstand, maar is in volgende levens zijn verlangen kunnen bevredigd, dan heeft de ziel hierin geen voldoening, zij zal willen heerschen, eerinoogsten enz.

Naarmate de ziel groeit, jaagt zij hooger vormen van begeerte na; zij zal verlangen naar kunsten en wetenschappen, tot zij ook hierin voldaan is. Dan zal ze eindelijk tot de overtuiging komen, dat zij in den vorm niet vindt en niet vinden kan het hoogste geluk en zij zal inkeeren tot zich zelf, tot het eeuwige onveranderlijke in zich zelf, tot zijn goddelijk principe.

Voor dat de ziel echter zoover ontwikkeld is, verlangt zij naar het uiterlijke, naar den vorm, en smart en teleurstelling zijn hiervan het gevolg. Hierdoor leert zij langzamerhand alle verlangens kennen, die smart veroorzaken, dus slecht zijn.

We zien dus dat de onwetendheid van de ziel de eigenlijke oorzaak is van de smart en dat omgekeerd, door de smart de ziel leert. Zoodra de ziel geheel volleerd is, is de smart verdwenen, want dan leeft de ziel geheel in harmonie met de wetten van het heelal en alleen afwijkingen van die wetten kunnen smart ten gevolge hebben.

We zien dus dat de smart niets anders is dan een leer-school voor de ziel, dat de ziel zelve het volkomen in zijn macht heeft, eens die smart te doen ophouden.

Na afloop der voordracht verzamelden de centrumleden zich op de kamer van den president, waar nog menig vraag gesteld, nog menig antwoord ontvangen werd.

J. L.

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

BIJVOEGSEL

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van ZATERDAG 4 APRIL 1903.

LITTERATUUR EN KUNST.

Een gebeurtenis.

Warm was het — een middag in den nazomer. Heel de week al had de zon elken dag de hei en de wegen uitgedroogd en er was geen druppel regen gevallen. Het groen was stoffig geworden langs de zandwegen en de bladen van de struiken waren bros en knapperig als je ze aanpakte.

Hij was 'smorgens al vroeg uitgegaan en was maar op goed geluk de hei ingelopen, uitzoekend de wegjes, die hem mooi leken; de rulle zandwegjes tusschen de berken met het hooge heikruid langs den kant en hier en daar tusschen de diepe wagensporen, de doellooze wegjes, die zich kronkelden om de denneboschjes en langs de walletjes van heiplaggen, en die soms in eens ophielden, verliepen in de hei, waar een boer zijn zand had gehaald of zijn plaggen had gestoken, of uitliepen op een wei waar de koeien met hun domme geduldige gezichten bij 't hek stonden te kijken, dicht tegen elkaar, te lui om de schrale grassprietjes nog op te zoeken.

Hij was zelf ook onder den invloed gekomen van den warmen zomerdag en hij was nu gaan liggen tusschen de dikke, zachte heistruiken — languit op den rug met de handen onder het hoofd. Hij had een grassprietje in den mond en keek naar boven naar de donker-blauwe lucht die hij zag door 't donkere wuivende dennegroen. Hij vond 't een prettig geluid, het suizen van de dennen die zachtjes heen en weer bogen terwijl hun naalden glinsterden in het licht en hoorde ook graag het gezoem van de insecten, de bijen en de muggen, en de vlugge zandkevers, die vlogen in den zonneschijn op den zandweg. Overigens was het stil — net of 't Zondag was, dacht hij.

Maar toen kwam 't langzamerhand. Eerst heel in de verte nu en dan een klein geluid, een geknars meestal, schokkerig en beverig, toen langzamerhand een geregeld aankomen, zware stappen en een gesnuif nu en dan van een dier. Nu hoorde je duidelijk een krakerige mannenstem, en een sloffenden stap, langzaam en onzeker. 't Moest een kar zijn met een man, die er naast liep.

Hij lichtte het hoofd even op om te kijken en ging toen rechtop zitten in de hei. Er kwam een zware tweewielige kar aanschokkeren, geladen met plaggen. De kar zwaaide telkens bij diepten en hoogten in de wagensporen en dan trilden de wielen en kraakten. Voor de kar liep een zware schonkige os, den kop, die bij elken stap heen en weer schudde, naar den grond gebogen, telkens insnuivende de lucht door zijn vochtige neusgaten. Droomerig hield hij de oogen half dicht en hij liep voort, telkens de pooten vast, als onwrikbaar neerzettende, alsof de wagen achter hem, hem niets aanging. Naast de kar liep de man, een oude boer met een ernstigen kop, de lippen stijf op elkaar — het rimpelige gezicht naar den grond gekeerd. Soezerig stapte hij voort, telkens het zand opstuivend met zijn klompen; nu en dan sloeg hij even met het dunne twijgje, dat hij in de hand hield, door de lucht en mompelde iets, blijkbaar om den os tot voortgaan aan te sporen.

Hij was rechtop gaan zitten en keek naar het voorbijtrekkend gevaarte. Het was hem sympathiek — hij voelde geen spijt over 't verbreken van de stilte, zooals hij gedaan zou hebben als een stadsmensch voorbijgekomen ware. Hij voelde de verwantschap van dien ouden man, van de os, van de kar met de omgeving; dat maakte een rustigen en aangename indruk; hij soesde nu niet meer, maar dacht aan den man, die daar ging, aan den weg, dien hij op moest, aan het aardige oude boerenhuis, waar hij heenging. Hij stond op en stak de handen in de zakken. De boer keek op, gestoord door het geschuifel, „Goeien-middag!” „Goeien-dag meneer” —. De boer zag hem aan en nam eerbiedig zijn pet af. Een oogenblik gaf hem dat genoege — hij voelde zich verheven boven dien ander; die hem nog sympathieker werd, met wat bij hem hoorde.

Toen ging de kar voorbij, piepend en bolderend, en hij ging weer liggen in de hei en keek naar de lucht,

en luisterde naar het geluid van de kar een langen tijd, tot het geheel was uitgegaan.

Toen kwam weer de stilte en de zon en de zoemende insecten.

S.

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie).

Een Verzoek.

Den inzenders onder de initialen X. en E. B. moeten wij dringend verzoeken, in 't belang van het Weekblad en om zijne lezers te pleizieren op te houden de kolommen te vergiftigen met citaten en wat daartoe aanleiding mocht geven.

Mogelijk zijn we te stom, om de van groote belesenheid getuigende stukken te begrijpen, maar bij dezen deelen we U mee, dat Uwe opstellen door het meerendeel der lezers beestachtig vervelend worden gevonden.

Namens vele lezers,
I. K. S.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

EXCURSIE LEEGHWATER op Woensdag a. s.

Gewone Vergadering op Woensdag 8 April 1903, in de Bovenzaal van het Restaurant „de Kroon”, te Haarlem, des voormiddags om half elf. Spreker: de heer J. F. Hulswit, directeur aan de Machinefabriek „Figée”, over: „De transportinrichtingen van de Gemeentelijke Lichtfabrieken te Haarlem”, als inleiding tot de excursie, die des middags naar de genoemde Lichtfabrieken zal plaats hebben.

PRIJSVRAAG

VOOR EEN

MASKERADE-RECLAMEPLAAT

VOOR HET

XIe Lustrum van het D. S. C.

Door de Jury, bestaande uit de H.H.: A. F. Gips, Ant. Molkenboer en J. L. Schouten, is bekroond het ontwerp, ingezonden onder motto: „Toujours, sans cesse, quand même”.

Bij opening der naambriefjes is gebleken dit te zijn de heer D. F. Slothouwer.

CORRESPONDENTIE.

v. L. Uw stuk is ongeschikt voor opname. Het ligt ter uwer beschikking op het redactie-bureau.

ADVERTENTIEN.

IJ. VAN WOERDEN,
Choorstraat 11. Telefoon 203
DELFT.

Speciaal ingericht voor de verzending van **prima**

versche Kievits Eieren,

tegen concurreerende marktprijs.

Vlugge bediening.

Nette verpakking.

H. H. STUDENTEN.
Iemand biedt zich aan tot het
overschrijven van Dictaat-Cahiers,
tegen billijke conditiën.
Brieven, onder No. 2827^{sw}, aan het Bureau v/d Blad.

Een fatsoenlijke JONGEN biedt zich aan als
OPPASSER
en voor het schoonmaken van Rijwielen
tegen billijke vergoeding.
Adres Bureau van dit Blad.

Voor het overschrijven van Dictaten
en het maken van daarbij behorende teekeningen,
beveelt zich beleefd aan
E. A. EMOND, Noordeinde 31.

Bierbrouwerij **Ijsfabriek**
P
voorheen A. VAN BERCKEL & ZOON.
SPECIAAL
PILSENER BIER.

Oranje Limonade

van het Delftsche Scheikundig Laboratorium is steeds
voorhanden bij

J. J. G. BOERE,
Telefoonnummer 188. Hypolitusbuurt 2.

Restaurant J. L. BÜHLER,
Houttuinen 2, Delft.

Specialiteit in:

FRANZISKANER LEISTBRÄU.
PILSENER-URQUELL.

BIERHANDEL. WIJNHANDEL.

Levering aan huis van prima
BORDEAUX-, RIJN-, MOEZEL-, CHAMPAGNE-
en MORGENWIJNEN,
tegen concurreerende prijzen.

WINTERSHOTELS.
DEJEUNERS, DINERS en SOUPERS.
WARME en KOUDE DAG- en AVONDSHOTELS.

ZEEUWSCHE OESTERS.

Geopend tot 2 uur 's nachts.
Het weekblad „De Nederlandsche Sport” ligt
ter lezing.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement. Verschillende appartementen voor Vergaderingen.
Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu. **G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.**

UIT ONZE KOLONIËN

DOOR

H. VAN KOL.

Geïllustreerd met 36 groote platen, vele gravures tusschen den tekst en 3 kaarten.

Geen boek zal met meer belangstelling worden ontvangen dan de reis in onze Koloniën
door H. VAN KOL.

„UIT ONZE KOLONIËN” door H. VAN KOL zal worden uitgegeven in royaal 8° formaat
en compleet zijn in **12** afleveringen van **4 vel druks met 3 platen** of **in eens gebonden.**

De prijs **per aflevering** is **50 cent.**
Het werk **compleet gebonden** f **6,90.**

Reeds thans is uitgebreid prospectus verkrijgbaar, terwijl de exemplaren onmiddellijk bij
verschijnen voorhanden zijn in den Boekhandel

J. WALTMAN Jr.,
Binnenwatersloot 33.